אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית. מימה למה איקפיד רבא לעיל[ב] שמא קמו מפניו שחרית וערבית ולאו אדעתיה וגרמה לפרש דדין זה אינו נוהג אלא באותם הדברים בנים הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית אבל תלמידים אחרים מיבין לעמוד אפי' מאה פעמים ביום שמא יגלה אחר ויתבזה ואפילו אותם שדברין בנים הרב גמי אם באו פנים חדשות צריכין לעמוד: **[אין]** ת"ח כו'. מימה וכי כל הני דלעיל[א] מיירי בלא קמו שחרית וערבית ול"ל אינו רשאי אינו חייב כדפי' לעיל[ב] מ"ר: **ואימא** מורא משקלות. פירש בקונטרס גבי משקלות כתיב (דברים כה) אבן שלמה ולדק יהיה לך וקשה דלא מצינו בשום מקום דכתיב בהו מורא בהדיא[ג] ויש גורסים מכשולות דכתיב (ויקרא יט) ולפני עור לא תתן מכשול ויראת אל"ת אל"כ מאי משני פי פי גמר גבי מכשול גמי כתיב לפני עור לא תתן מכשול וי"ל דלא דמי[ד] דעמידה מפני זקן שייך לירא מפני הש"ש כדאמר (כ"ק דף מא:) את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח[ה] ור' יצחק מפרש דמצינו מורא במשקלות כדאמרי' במדרש[ו] זכור את אשר עשה לך עמלק ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים היינו בשביל המשקלות[ז] ועל עון זה בא עמלק דכתיב פרשת משקלות כתיב זכור את אשר עשה לך עמלק בפרשת כי תצא והיינו דכתיב במשלי (יא) מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצונו וסמוך ליה בא זדון ויבא קנון כלומר שעל עון זה בא זדון וקנון של עמלק: ותפילין

מכבוד שמים. שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית הלכך מי שעומד מפני רבו שחרית אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית: **אמאי לא.** מאי טרחא איכא אורחא דמילתא הוא: **לא ניטרח** גרסינן: **ועוד לא יהיה לרשע.** אין טוב אלא תורה[ח] שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו ואם יאריך ימים אלא כלל מה טעם לפי שאינו ירא מלפני ה' ומורא זו קימה היא כדמפרש ואזיל: **מורא רבים.** דגבי רבים נמי כתיב (ויקרא כה) אל תקח מאתו וגו' ויראת אל"ק וכן גבי משקלות (דברים כה) אבן שלמה ולדק וכו': **פני פני גמר.** כתיב הכא מלפני וכתיב התם (ויקרא יט) מפני שיבה: **ומוא רבו.** הכן רבו של אביו: **מקמי אבוך.** ואע"ג דרב יהודה רביה דרב יחזקאל אבוה הוה כדאמרי' לעיל (דף לב.) אבא לא מתגייל אבי: **אלא מאי קאמר ליה.** אמאי צריך לאזהורי אי לאו למילף מינה הוראה בעצמא דלמ"ד על פי שהוא רבו חייב לעמוד מפניו: **אני איני כדאי לעמוד מפני בני.** קס"ד דה"ק אני רבו של בני ולא הייתי כדי לעמוד מפניו אלא מפני שנתמנו בנשיא ומדקאמר אני איני כדי ס"מ דאילו היה כדי שהיה תלמידו הוה ליה למיקס: **ה"ק.** כלומר איני כדי דקאמר לאו משום גדולת תורה הוא אלא מפני שהוא אביו קאמר דאין אב כדי לעמוד מפני הבן: **רכוב כמהלך דמי.** רבו רכוב כמהלך דמי וצריך לעמוד מפניו: **או לאו.** כמהלך דמי אלא כיושב דבתריה דיליה אזלינן והא קא יתיב: ה"ג להך בריתא בת"כ **עמא יושב תחת האילן וטהור עומד עמא עמא עומד תחת האילן וטהור יושב טהור ואם ישב העמא הטהור עמא וכן באבן המנוגעת.** וליף לה מקרא דאין מגורע מעמא טהור הנכנס עמו לאהל אלא א"כ יושב המגורע. וריש דבריתא הכי איתא מחוץ למחנה מושבו[ט] מושבו עמא מכאן אמרו הטמא יושב תחת האילן כו': **עמא עומד תחת האילן וטהור יושב טהור.** דיסיבת טהור לא מהני מידי אלא ישיבת טמא: **וכן באבן המנוגעת.** ואדם נשאה תחת האילן וטהור יושב תחת האילן לא נטמא הטהור עד שישב נושא האבן ואם ישב נושא האבן נטמא הטהור ואפי' הוא עומד: **ואם תאמרם.** מדקתני וכן באבן המנוגעת: **רכוב כמהלך דמי.** דלאו בתריה דיליה אזלינן אלא בתר בהמה הנושאתו דהא הכא לא בתר אבן אזלינן אלא בתר אדם הנושאה אזלינן דאי בתרה דידה אזלינן אפילו לא יש נושאה נטמא הטהור דהא איהי מיתב יתבא בחיקו מו בכתיפו של זה הנושאה: **מהו לעמוד.** מי מיחייב למיקס או לא: **תורה עומדת מפני זומדיה.** כתמיה לפי שעסוקים בדבר הלכה היו קרי להו לדידהו תורה עצמה ולדידיה קרי זומדיה: **לייט עלה אביי.** אהך דדכי אלעזר כל מאן דלית ליה: **כדאיתא.** משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה והרי הוא מפורש[ט] במדרש רבי תנחומא[י] ראו כמה עניים שוקיו כמה לוחצו שמן הכל משלנו: **עומד מלפניו.** משמתחיל ליכנס לתוך ארבע אמות ואינו יושב עד שיעבור הימנו ארבע אמות השניות: **שנאמר והביטו אחרי משה.** ומשה נשיא היה: ותפילין

אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים מיתיבי [ט]ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת ואי אמרת שחרית וערבית בלבד אמאי לא ניטרח חיובא הוא אלא לאו כולי יומא לא לעולם שחרית וערבית בלבד ואפ"ה כמה דאפשר ליה לא ניטרח אמר ר' אלעזר כל ת"ח שאין עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנאמר [י]וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני האלהים מורא זו איני יודע מהו כשהוא אומר[כ] [ב]ויראת מאלהיך הרי מורא זו קימה ואימא מוראת רבית ומוראת משקלות ר' אלעזר פני פני גמר איבעיא להו בנו והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה [ג]שיננא [ד]קום מקמי אבוך שאני רב יחזקאל [ד]דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל נמי קאים מקמיה אלא מאי קאמר ליה הכי קאמר ליה זימנין דאתי מאחורי קום את מקמיה ולא תיחוש ליקרא דידי איבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעמוד אביו מפניו ת"ש דאמר ר' יהושע בן לוי אני איני כדי לעמוד מפני בני אלא משום כבוד בית נשיא בעמא דאנא רביה הא איהו רבאי קאימנא מקמיה [ה]ה"ק אני איני כדי לעמוד מפני בני ואפילו הוא רבאי דהא אנא אבוה אלא משום כבוד בית נשיא איבעיא להו רכוב כמהלך דמי או לא אמר אביי ת"ש [א] [ד]**טמא** [ו]יושב תחת האילן וטהור עומד תחת האילן וטהור יושב טהור ואם ישב הטמא הטהור טמא וכן באבן המנוגעת ואמר רב נחמן בר כהן זאת אומרת [ז]רכוב כמהלך דמי ש"מ איבעיא להו מהו לעמוד מפני ספר תורה ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי [ח]קל וחומר [ט]מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן ר' אלעי ור' יעקב בר זבדי הוו יתבי חליף ואזיל ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה אמר להו חדא דאתון חכימי ואנא חבר ועוד כלום תורה עומדת מפני לומדיה סבר לה כר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה [י]לייט עלה אביי: [ג]והביטו אחרי משה עד בואו האהלה ר' אמי ור' יצחק נפחא [ו]חד אמר לגנאי וחד אמר לשבח מאן דאמר לגנאי כדאיתא מ"ד לשבח אמר חזקיה אמר לי ר' חנינא בריה דר' אבהו א"ר אבהו א"ר אבדימי דמן חיפא [ח]חכם עובר עומד מלפניו ד' אמות וכיון שעבר ד' אמות יושב [ט]אב ב"ד עובר עומד מלפניו מלא עיניו וכיון שעבר ד' אמות יושב [י]נשיא עובר עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו שנאמר והביטו אחרי משה עד בואו האהלה: [כ]כל מצות עשה שהזמן גרמא וכו': ת"ר איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא סוכה ולולב שופר וציצית ותפילין

[א] בכתיפו של זה הנושאה: **מהו לעמוד.** מי מיחייב למיקס או לא: **תורה עומדת מפני לומדיה.** כתמיה לפי שעסוקים בדבר הלכה היו קרי להו לדידהו תורה עצמה ולדידיה קרי לומדיה: **לייט עלה אביי.** אהך דדכי אלעזר כל מאן דלית ליה: **כדאיתא.** משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה והרי הוא מפורש[ט] במדרש רבי תנחומא[י] ראו כמה עניים שוקיו כמה לוחצו שמן הכל משלנו: **עומד מלפניו.** משמתחיל ליכנס לתוך ארבע אמות ואינו יושב עד שיעבור הימנו ארבע אמות השניות: **שנאמר והביטו אחרי משה.** ומשה נשיא היה: ותפילין

עין משפט נר מצוה

שע א מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הל' ח סמג עשין יג טוש"ע י"ד סימן רמב סעיף טז בהג"ה: **שעא** ב מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ד טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' ז: ג [עוש"ע י"ד סי' רמד סעי' יב]: ד מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ד' טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' ז: **שעב** ה מיי' פי"ח מהל' טומאת צרעת הלכה יג ופ' ט"ז הל"ג: **שעג** ו מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ד סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף טז: **שעד** ז מיי' פי"ח מהל' ס"ת הלכה ט סמג עשין פה טוש"ע י"ד סימן רפב סעיף ב: **שעה** ח טוש"ע סס סי' רמד סעיף יא: **שעו** ט מיי' פ"ו מהל' ת"ת הלכה ו סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמד סעיף ט: **שעז** י מיי' סס טוש"ע סס סעיף יג: **שעח** כ מיי' סס טוש"ע סס סעיף יד: **שעט** ל מיי' פי"ב מהל' ע"ז הלכה ג סמג לאוין מז טוש"ע ס"ח סימן ח סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וטוב לא יהיה לָרָשָׁע וְלֹא יַאֲרִיךְ יָמִים כַּצֵּל אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יָרֵא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים: קהלת ח יג
2. מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט לב
3. וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָל הָעָם וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה: שמות לג ח

תוס' ר"י הזקן

אפילו הכי. לא נטרח שחרית וערבית. מקמי אבוך. ורבי יהודה היה רבו שלמדו, כי הוה חני לרמי בריה הנשרפין בנסקלין והוה חני ליה נסקלין בנשרפין, כדאיתא באלו הן הנשרפין (סנהדרין ס, ב) ולעיל (לב, א) מייתי לה בגמרא אגב גררא. בפהלך. תחייב לעמוד. ופסק הרי"ם (ממרים פ"ו ה"ד) כפשט המימרא דשמואל דמשמע אפילו בנו רבו עומד מפני אביו ואינו עומד מפניו. שהזמן גרמא. כלומר שזמן קבוע לעשות המצוה והזמן גורם עשייתה.

מסורת הש"ס

א) [לעיל לב:], ב) [נכריף ובכל"ס ומע"י טוקס: קקוס. ועיין נירסת רש"י בחגיגה ה ע"א ד"ה מכעסן], ג) [ומ"ש על הגליון הגיגה טו:], ד) נעניים פי"ב משנה ז [עי' כר"ש שם] גרסות הה. מוספתא דנעניים פ"ז ה"ה ת"כ פ' תזריע פרק יב, ה) מכות כב: ע"ש, ו) גרסות יב: טו. כב. תענית כט: לקמן עח: [ספסיס קד. מ"ק יב: נדה יד. כ:], ז) סקלים פ"ה ה"ב, ח) פירוקין מ. גרסות כ: תוספתא דקידושין פ"ה ה"ח ע"ש [ועי' תש"ר לעיל מט.], ט) [גרסות ה.], י) [נלמה ע"ש וע"ל מאחוי לדק המאור בפרשת קדושים [ויקרא יט. לו.], (רש"ש)], כ) [ויקרא יג. מו.], ל) יהושלמי סוף נמרים הל' ג ובסקלים פ"ה הל' כ, מ) [פרשת כי תצא], נ) [דף לב:], ס) [בעתוד מ' ד"ה אין], (וכ"כ תוס' חולין נד:], ע) [בתוס' הרא"ש: דבעתודה], פ) [מנחומא פרשת כי תצא סימן מז].

גליון הש"ס

גמ' יושב תחת האילן ושהור כו'. עי' יומא דף קג ע"ב תד"ה מין שנכנס:

הגהות הגר"א

[א] גמ' טמא יושב כו'. עי' בנוסח הגמרא דברכות דף כה:

מוסף רש"י

שלא יטריח. אם יכול לילך דרך אחרת שלא יעמיד את הכבוד (לעיל לב.). מורא זו קימה. כבוד תכמים (חגיגה ה.). פני פני גמר. ג"ש גמר (סוכה ה:). טמא עומד תחת האילן. ולא נטמא את המת קאי, דאמת לא שנא עומד ולא שנא יושב ולא שנא הולך אהל המת, וגבי מצורע קתני לה בת"כ דגלי בה בנדד יסב מחוץ למחנה מושבו (נדה ה.). לייט עלה אביי. כל שיסתור על זה (לקמן נא.).

מוסף תוספות

א. שהיא מקפידין אפילו בכעודה. תוס' הרא"ש. ב. לא בפרשת קדושים ולא בפרשת כי תצא. תוס' רי"ד. ג. ומורא רבך כמורא שמים. תוס' הרא"ש. וכן הוא בתוס' בדפו"ר. ד. שלא היית הורר במשקלות. תוס' הרא"ש.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com